

**VIII Sympozjum Sekcji Entomologii Leśnej
Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
Zakopane, 26 - 28 IX 1980 r.**

Od wielu lat odbywają się coroczne sympozja Sekcji Entomologii Leśnej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Są one okazją do spotykania się entomologów, zajmujących się sprawami ochrony lasu w różnych jednostkach administracji leśnej oraz pracowników naukowych PAN, szkół wyższych i instytutów resortowych, interesujących się tymi zagadnieniami i opracowujących różnorodną problematykę z tego zakresu. Celem spotkań jest dążenie do przekazywania najnowszych „warsztatowych” osiągnięć i informacji kolegom zatrudnionym w terenie na obszarze całej Polski, którzy pracując w odległych, małych miejscowościach, w wielu przypadkach nie mając możliwości korzystania z najnowszej literatury naukowej. Praktyka ta już się sprawdziła i jest pozytywnie oceniana przez kolegów zwłaszcza pracujących w terenie.

Miarą uznania dla tej formy działania była propozycja przedstawiona przez przewodniczącego Komisji Ochrony Zasobów Leśnych Polskiego Towarzystwa Leśnego prof. Z. Capeckiego dotycząca wspólnego organizowania sympozjów. Zarząd Główny PTE ustosunkował się pozytywnie do propozycji i z tego powodu organizatorami VIII sympozjum w 1980 r. była Sekcja Entomologii Leśnej PTE wraz z Komisją Ochrony Zasobów Leśnych PTL.

Sympozjum odbyło się w Zakopanem, na Kalatówkach i poświęcone było głównie zagadnieniom ochrony lasu w górach. Wybór wiodącego tematu spowodowany został faktem znacznego pogorszenia się stanu zdrowotnego drzewostanów górskich, które dotychczas były uważane za najbardziej odporne na pojawy szkodników.

W Sympozjum wzięło udział 36 uczestników, którzy reprezentowali następujące ośrodki: Wydziały Leśne Akademii Rolniczej w Poznaniu i Krakowie, Instytut Biologicznych Podstaw Hodowli Zwierząt i Instytut Ochrony Roślin AR we Wrocławiu, Wydział Ogrodniczy i Weterynaryjny SGGW-AR w Warszawie, WSP w Krakowie i Kielcach, Instytut Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym, Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN w Krakowie, IBL w Warszawie i Krakowie, przedstawiciele Karkonoskiego, Wielkopolskiego, Roztoczańskiego, Słowińskiego, Babiogórskiego i nowo utworzonego Gorczańskiego Parku Narodowego, Wydziały Ochrony Lasu Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Okręgowe Zarządy Lasów Państwowych we Wrocławiu, Poznaniu i Szczecinie, Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku i Tarnowie.

W obradach brali również udział leśnicy-praktycy zajmujący się ochroną lasów w terenie, a także prezes PTE prof. H. Sandner, dyrektor Tatrzańskiego Parku Narodowego mgr L. Niedzielski oraz dr Gordon Moore z Wydziału Leśnego Ministerstwa Rolnictwa USA — Leśna Stacja Badawcza w Północnej Karo-

linie. Komisję Ochrony Zasobów Leśnych PTL — tj. współorganizatora Sympozjum reprezentował prof. dr Z. Capecki.

Po otwarciu obrad przez przewodniczącą Sekcji doc. K. Borusiewicz i przewodniczącego Komisji prof. Z. Capeckiego, zabrał głos prof. H. Sandner, który stwierdził, że Sekcja Entomologii Leśnej PTE służy ludziom, którzy chcą rzeczywiście ze sobą współpracować i utrzymać więź między nauką a praktyką. Charakterystyczna jest odmienna, a przy tym nowoczesna forma pracy obrana z uwagi na wielkie rozproszenie uczestników na terenie całego kraju. Należy życzyć Sekcji dalszych owocnych inicjatyw i działań — pożytecznych zarówno dla praktyki ochrony lasu, jak i naukowego opracowania zagadnień z tego zakresu.

W czasie obrad wygłoszono 13 referatów: prof. Mirislav Stolina — Potencjał odpornościowy górskich ekosystemów leśnych na terenie Słowacji; prof. Kazimierz Tarwid — Kilka biocenotycznych konsekwencji środowisk górskich dla entomofauny; doc. Krystyna Borusiewicz — Wpływ owadów na kształtowanie fizjocenozy leśnych; doc. Kazimierz Gądek — Problemy ochrony polskich lasów na tle realizacji „programu Wisła”; dr Stefan Kisielowski — Występowanie wskaźnicy modrzewianeczki *Zeiraphera griseana* Hb. w górskich drzewostanach świerkowych; mgr Bernard Konca — Próba zwalczania wskaźnicy modrzewianeczki preparatem „Dipel” w 1980 r.; doc. Andrzej Leśniak — Rola entomofauny naziemnej drzewostanów Karkonoskiego i Bieszczadzkiego Parku Narodowego; prof. Stanisław Więckowski — Z badań nad integrowaną metodą ochrony lasów w Górach Świętokrzyskich; dr Stanisław Ignatowicz — Zwalczanie zwójkówki *Choristoneura fumiferana* (Clem.) w lasach Stanów Zjednoczonych za pomocą preparatów biologicznych; doc. Jacek Michalski — Możliwość wykorzystania nicieni (*Nematoda*) w biologicznym zwalczaniu korników (*Coleoptera, Scolytidae*); dr Gordon E. Moore — Wpływ pasożytów owadzych i różnych drapieżców na zróżnicowane pod względem gęstości populacje *Dendroctonus frontalis* Zimm; mgr Wiesław Lipiec — Zagadnienia ochrony lasu w Roztoczańskim Parku Narodowym; mgr Aleksander Fudała — Gradacja zawodnicy świerkowej *Pristiphora abietina* (Hart.) w północno-wschodniej Polsce w latach 1977 - 1980.

Nad przedstawionymi grupami zagadnień toczyła się ożywiona dyskusja, która dotyczyła bardzo istotnych i ważnych problemów odporności drzewostanów w górach, wpływów antropogenicznych — takich jak turystyka, emisje przemysłowe, a także niedoinwestowania gospodarki leśnej, konieczności uniezależnienia produkcji leśnej od przemysłu drzewnego i zmian polityki resortu wobec leśnictwa i ochrony lasu. Poruszana była również sprawa braku niektórych insektycydów potrzebnych do właściwego przeprowadzenia zabiegów ochronnych. Zwrócono uwagę na konieczność zintensyfikowania badań nad biologicznymi (w tym mikrobiologicznymi) metodami ochrony lasu. Wyeliminowanie chemicznych metod ochrony konieczne jest w pobliżu źródeł i ujęć wody pitnej w górach, a także na terenach chronionych. Podniesiono sprawę nie zawsze pozytywnych wyników przy stosowaniu niektórych preparatów bakteryjnych (np. *Thuricidae* HP) — negatywny wynik zabiegu może być związany ze zbyt niską dawką, nadmiernymi opadami bezpośrednio po zabiegu, a nawet ze sposobem stwierdzania skuteczności zabiegu. Podkreślono przy tym, że preparat „Dipel” okazał się skuteczny w zwalczaniu zwójek jodłowych w Świętokrzyskim Parku Narodowym oraz bardzo skuteczny w zwalczaniu nowego szkodnika naszych świerkowych lasów górskich — wskaźnicy modrzewianeczki (*Zeiraphera griseana*).

Zainteresowanie słuchaczy wzbudził referat doc. Leśniaka, w którym przedstawiono związek między owadami naziemnymi a typem lasu. Wydaje się, że ten rodzaj badań winien być kontynuowany. Grupa referatów omawiających wpływ czynników biologicznych występujących w populacjach szkodników i wprowadzanych przez człowieka do tych populacji, jak i dyskusja rozwijająca się wokół tych tematów wskazała, że jest to dziedzina żywo interesująca zarówno pracowników naukowych, jak i praktyków. Trzeba przypomnieć, że jedno z sympozjów Sekcji było poświęcone wyłącznie problemom stosowania metod biologicznych w ochronie lasu.

Odrębnym tematem, przedstawionym w referatach i bardzo gorąco dyskutowanym, były sprawy związane z pojawami szkodników niekiedy na ogromnych przestrzeniach i w wielkiej ilości. Do takich należał pojaw brudnicy mniszki (*Lymantria monacha* L.), która tylko w północno-wschodnich rejonach kraju zaatakowała 214 000 ha (w kraju około 600 000 ha) lasów. Szacuje się, że w 1981 r. powierzchnia zagrożeń powodowanych przez tego szkodnika, mimo przeprowadzonego zwalczania chemicznego, znacznie wzrosła (do około 1,5 miliona ha). Prócz tego pierwszoplanowego gatunku sygnalizowano konieczność zwrócenia uwagi na wiele gatunków, które w lecie 1980 r. zaznaczały swą wzmożoną aktywność. Wśród nich wymieniono zwójkę zieloneczkę (*Tortrix viridana* L.), która ogłociła dęby na obszarze całej Polski oraz różne gatunki motyli związane z brzozą i grabem. W niektórych rejonach zaznaczyła swe szkodliwe żerowanie *Epinotia tedella* (Clerck.), zwrócono również uwagę na masowe występowanie mszyc na buku zarówno w górach, jak i na pogórzu, gdzie na wielkich obszarach liście drzew były tak uszkodzone, że proces fotosyntezy nie mógł przebiegać normalnie.

W drugim dniu Sympozjum odbyła się wycieczka naukowa w Gorce (stoki Turbacza) w celu zapoznania uczestników z nowym szkodnikiem drzewostanów świerkowych w wyższych położeniach górskich (ca 1000 m n.p.m.) *Cephaelis arvensis* Panz. Gatunek ten stwierdzono po raz pierwszy w 1976 r. w grupie Radziejowej (nadleśnictwo Piwniczna) i od tego czasu poszerza on obszar swego występowania. Na stokach Turbacza prof. Z. Capecki omówił biologię tego gatunku i przekazał uwagi dotyczące obserwowanych uszkodzeń zwiedzanych drzewostanów. Wycieczkę prowadził i udzielał objaśnień gospodarz terenu mgr J. Honowski, nadleśniczy nadleśnictwa Limanowa, a także mgr B. Garbaczyński, kierownik Zespołu Ochrony Lasu w Tarnowie. Kol. J. Honowskiemu, jak i dyrektorom OZLP Kraków pp. magistrów S. Majewskiemu i L. Tarko, należą się bardzo gorące podziękowania za udzieloną pomoc w zorganizowaniu dojazdu na miejsce występowania szkodnika, gdyż tylko dzięki niej było możliwe zwiedzenie odległych, trudno dostępnych terenów.

Po powrocie na Kalatówki kontynuowano obrady, a dyskusję zakończono w późnych godzinach wieczornych. Podsumowała ją przewodnicząca stwierdzając, że wybrany temat okazał się potrzebny i interesujący, o czym świadczyła liczba uczestników i bardzo ożywiona, rzeczowa wymiana poglądów. Wszystkim uczestnikom złożyła gorące podziękowanie za przygotowanie materiałów, jak i udział w obradach oraz za tradycyjnie życzliwą i koleżeńską atmosferę w czasie ich trwania. Specjalne podziękowanie przewodnicząca złożyła prezesowi Zarządu Głównego PTE prof. H. Sandnerowi za stałe życzliwy stosunek do spraw Sekcji, a także za podkreślenie uznania dla jej działalności przez uczestnictwo w obradach Sekcji. Przewodnicząca bardzo gorąco i serdecznie podziękowała również kol. mgr Zofii Kismanowskiej za sprawną, pełną inicjatywy i energii pracę włożoną w przygotowanie Sympozjum.

Ustalono, że następne, IX Sympozjum Sekcji Entomologii Leśnej PTE odbędzie się w połowie września 1981 r. na terenie OZLP Wrocław i poświęcone zostanie zagadnieniu zagrożenia górskich drzewostanów świerkowych przez wskaźnicę modrzewianeczkę i szkodniki wtórne lub na terenie OZLP Olsztyn w związku z gradacją brudnicy mniszki.

Krystyna Borusiewicz

Sympozja na temat patogenów owadów i ich wykorzystania (Moskwa: 19 - 21 XI 1980 i 23 - 28 III 1981)

W krótkim odstępie czasu odbyły się w Moskwie dwa sympozja o pokrewnej tematyce. Pierwsze zorganizowała Sekcja Wschodniej Palearktyki Międzynarodowej Organizacji Biologicznego Zwalczania (IOBC). Drugie odbyło się w ramach współpracy krajów — członków RWPG. Oba są wyrazem, od dłuższego już czasu trwającego, ożywienia w dziedzinie biologicznych metod zwalczania szkodników. Na marginesie pierwszego z omawianych sympozjów trzeba parę słów poświęcić wspomnianej organizacji. Początki jej sięgają lat pięćdziesiątych, a polscy uczeni brali czynny udział we wszystkich jej poczynaniach. Przez długi czas nie można jednak było pokonać formalnych trudności uniemożliwiających formalną przynależność Polski (jak i innych krajów socjalistycznych) do OILB, tak bowiem brzmiał wówczas skrót francuskiej nazwy organizacji. Przełamanie trudności stało się możliwe dopiero od momentu nadania organizacji nowego statutu, uwzględniającego tworzenie i działalność sekcji regionalnej (1971). Uplynie jednak jeszcze kilka lat, zanim powstała Sekcja Wschodniej Palearktyki IOBC. W kwietniu 1977 r. odbył się w Moskwie zjazd „założycielski”, na którym dokonano wyboru władz Sekcji. Na czele jej stanął członek Akademii Nauk Rolniczych ZSRR J. N. Fadejev, a zastępcą został Polak, prof. J. Lipa. W skład prezydium wszedł również niżej podpisany. Powołano do życia 4 komisje: entomofagów i naturalnych wrogów chwastów, mikrobiologicznych środków ochrony roślin, integrowanych systemów ochrony roślin i genetycznych metod ochrony roślin.

Drugi zjazd Sekcji, który odbył się w listopadzie 1980 r. połączony był z sympozjum nt.: „Wirusy owadów i perspektywy ich wykorzystywania w krajach członkowskich Sekcji”. W sympozjum wzięło udział ponad 40 specjalistów z kilku krajów. Wygłoszono 18 referatów i doniesień. Ujawniły one stan i kierunki badań nad wirusami owadów i ich zastosowaniem w praktyce ochrony roślin w różnych krajach.

W Bułgarii prowadzi się prace nad występowaniem chorób wirusowych i ich rolę w naturalnej redukcji gąsienic niektórych szkodliwych motyli, w szczególności brudnicy nieparki i oprzędnicy jesiennej. Stwierdzono, że gąsienice sówek w warunkach naturalnych są w bardzo małym tylko stopniu opanowane przez wirusy, nietrudno jednak doprowadzić do epizoocji w obrębie ich populacji stosując preparaty wirusowe.